

Gribot izteikt savas sajūtas par Latviju, tās vēsturi, bieži meklējam, kā tās pauduši dzejnieki. Viņu atrastie vārdi uzbūvē romantisku zemi pie jūras ar zaļiem mežiem, labības laukiem, ziedu plāvm un dzidriem ezeriem. Ik reiz dažādos pasākumos, lai paspīlgtinātu kādu tēmu, rīkotāji izraugās dzejas rindas.

SARMĪTE FELDMANE,
teksts un foto

Par Latvijas zemes un valsts atainojumu dzejā saruna ar pazīstamo dzejnieci MIRDZU KERLIŅU un jauno dzejnieci LINDU GRUNDMANI. Mirdzai iznākušas vairākas dzejoļu grāmatas, Linda dzeju ar pārtraukumiem raksta desmit gadus un publicē feisbukā, kur gūst lasītāju atsauksmes un iedrošinājumu.

- Vai pašas lasāt dzeju, vai ir nepieciešamība to darīt?

M.Kerliņa: - Man ir savs autoru loks. Liela daļa, kurus pazīnu, ir jau aizsaulē. Mani dzejnieki ir Inese Zandere, Māris Salējs, Edvīns Raups, Amanda Aizpuriete, Anda Līce, Ronalds Briedis. Arī Ziedonis, Belševica, Peters. Savdabīgi dzejoļi ir Rutai Štelmaherei, Guntai Šnipkei. Periodikā dzejas ir maz, bet tajā mazumā neatrodo dzejoļus, kuri uzrunātu. Domāju, ka esmu konservatīva, bet, ja dzejoļi nav tēlu, ritma, tas mani neuzrunā. Ingu Pizāni varu lasīt, sajūtu viņas dzejoļus. Bet visbiežāk gribas palasīt Vizmu Belševicu.

L.Grundmane: - Ik pa laikam palasu dzeju. Bijis, ka izlasītais rosina ko uzrakstīt. Vienu vakaru lasīju Brodski, Ziedoni, Čaku, un tapa trīs dzejoļi. Kad nenāk miegs, esmu lasījusi Čaku. Jaunākās paaudzes dzejniekus esmu dzirdējusi pasākumos, bet viņu grāmatas neesmu lasījusi.

- Ja runājam par dzeju, kurā atklājas Latvija, prātā nāk J.Jaunsudrabiņa, K.Skalbes, A.Egliša, L.Breikša dzejoļi, kuros dzīvo latviskā Latvijas izjūta. Kurš dzejolis nāk prātā, kad jāraksturo Latvija?

Kā vārdos atklāt Latviju.

VALSTSGRIBA

♦SARUNĀ. Dzejnieces Mirdza Kerliņa (no kreisās) un Linda Grundmane.

M.Kerliņa: - Uzreiz iedomājos Leona Brieža "Cielaviņu". Mārai Zālītei ir vairāki skaisti dzejoļi, bet "Tik un tā" ir gan emocijas, gan Latvijas skaistums un daudzveidība. Kādreiz dziedājām Tirmalietes "Es dziedāšu par tevi, tēvu zeme", skaists Latvijas attēlojums. L.Breikša un V.Tomas dzejoļi gan nav tik himniski, bet ir ļoti dziļi. Tajos ir ilgāks pēc savas zemes. Emigrējušie dzejnieki Latvijas izjūtu atklāj emocionālāk, savienojot Latvijas skaistumu, mīlestību, arī nostalgiju par to, kas tālumā.

L.Grundmane: - Ir patriotiskās dzejas krājums "Man nav izvēles – es dzirdu tavu balsi". Tajā ir dažādu autoru dzejoļi. Pirmais, kas nāk prātā, arī ir M.Zālītes "Tik un tā". Tad A.Krūklja "Teic, kur zeme tā".

- Lai runātu par savu zemi,

valsti, vai dzejolim jābūt himniskam?

M.Kerliņa: - Tas ir subjektīvi. Bet šodien noteikti nē, jo mums ir mantojums no iepriekšējām paaudzēm. Latviju var atklāt dažādi. I.Ziedonis "Ceļa sentimentā", tāpat G.Šnipke, kura krājumā "Ceļi" ceļo pa visu pasauli, izbūvē Latviju. R.Štelmaherei ir krājums, kas atklāj Latviju. Pieļauju, ka šolaiku dzejā reti ir vārds Latvija, tāpat himniskums.

Daudz jau ir pateikts. Ja par varītēm gribētu uzrakstīt himnu vai odu Latvijai, tad jābūt ļoti talantīgam, tāpat kā rakstot par ticību. Lai neiznākt atkārtotāšanās.

L.Grundmane: - Katrs ikvienu lietu, vietu un notikumu uztver citādi. Dzeja tēlaini atklāj izjūtas, vietas, domas, pārdzīvojumus. Būtiskais ir sajūtas.

- Vai nedzīvojam himniska-

jā klasikā, jo tā izskan pasākumos, koncertos. Kā uzrunāt dažādas paaudzes?

M.Kerliņa: - Dzejoļu jau netrūkst. Jaunāko dzeju nepārzinu, bet vidējās paaudzes dzejnieku dzejā ir Latvijas atspoguļojums. Būtiski, kāda ir svētku rīkotāju sajūta, ko viņi izvēlas. Der palasīt kaut vai Ineses Zanderes "Mantojumus". Arī cēsnieci Ainai Karelei ir skaisti dzejoļi, bet tos izmanto reti.

- Vai dzejā var atklāt tautai būtiskas vērtības, un vai tās nolasā nākamā paaudze?

M.Kerliņa: - Dzejnieks profesionālis to var izdarīt, bet vai nākamā paaudze varēs nolasīt, sapratīs, par to atļaujos šaubīties.

L.Grundmane: - Jābūt zināšanu un pieredzes bagāžai gan par valsts un tautas vēsturi, gan literatūru, lai saprastu, kas dzejoļi ie-

likts. Iespējams, tā ir skolas laiku pieredze, kad bija jāanalizē dzejoļi, katra frāze un vēl laikmets, kad tas uzrakstīts. Bija jāmeklē, ko dzejnieks gribējis pateikt, ko atklāt, pavēstīt. Skolotājs prasīja, ko autors domājis ar zilo, ko ar zaļo krāsu vai vakara un rīta miglu, bet lasītājs dzejoļi sajuta pavisam ko citu, varbūt mīlestību, mājas sajūtu, varbūt sāpes.

M.Kerliņa: - Dzejolis nav jāsaprot. Ja tas uzrunā, saviļņo, sakustina, viss ir kārtībā. Ja esam vienas asinsgrupas – dzejnieks un lasītājs –, saprotamies. Pat tajos dzejoļos, kurus domājam, ka saprotam, varbūt autors patiesībā ielicis pavisam citu domu.

L.Grundmane: - Rakstot dzejoļi, ieliekam vienu vēstījumu, bet, pēc gadiem pārļausot, ieraugām ko citu. Arī ieliekot dzejoļi feisbukā, komentāros lasu, ka saprasts kas cits, jo lasītājam ir sava dzīves pieredze, citas sajūtas. Kāds pasaka, ka dzejolis ir pravietisks. Bet tāds tas ir tam vienam lasītājam, ne citiem. Man tie ir vārdi, ar kuriem esmu pateikusi viņa sajūtas.

M.Kerliņa: - Pravišu dzejā ir daudz. Kaut vai Eduards Virza, ka "laiks vairs neies vecās slieķēs". Arī es, pēc gadiem pārļausot savus dzejoļus, saprotu, ko neapzināti esmu pateikusi.

- Vai vārdu "Latvija" dzejā ietvert viegli? "Latvija, ciela va baltā"- raksta Mirdza Kerliņa.

M.Kerliņa: - Tas uzrakstījās nedomājot. Tā parasti nenotiek. Latvija – skanīgs vārds. Nezinu, grūti vai viegli. Man ir dzejoļi bez vārda "Latvija", bet saucas "Latvijai". Vārds "tēvzeme" jau ir pateikts vieliskā, fiziskā līmenī. Vispirms ir jāmīl visām tās nepilnībām, ar visu labo. Savulaik teica - es mīlu šo zemi, bet nemīlu šo valsti. Bet bez zemes nebūs valsts.

- Kā saprotat vārdu "valstsgriba"?

M.Kerliņa: - Vispirms tas nozīmē gribēt savu valsti. Vēlēties un gribēt nav viens un tas pats. Vēlēšanās ir kaut kas lirisks, bet griba – cieta būšana. Varbūt arī, ka es vēlos vadīt, uzņemties atbildību par valsti, man ir valstsgriba. Un esmu gatavs visu darīt tās labā.

L.Grundmane: - Var šos vārdus lasīt arī, ka valsts tā grib. Ja to saka cilvēks, tā ir viņa griba, lai valsts būtu.

M.Kerliņa: - Darīt to, kas nepieciešams valstij. Un valsts esam mēs. Ja cilvēks ļoti vēlas investēt savu valsti saulītē, viņā ir valsts griba. □

GUNITA BĀRDA,
pasākumu režisore

"Pirmais dzejolis, kas nāk prātā bez domāšanas, ir dzejolis, ko runāju kādā pasākumā, kad biju vēl pirmklasniece. Biju tik ļoti uztraukusies un, kaut dzejoļi biju labi iemācījusies, tāpat aizmirsu pirmo rindu. Ar mammas skaļu čukstu norunāju šo A.Skalbes dzejoļi:

"Labi dzīvot zemē manā,
Kas vēl tādu otru dos:
Kalnam pāri pretim panāk
Bērzi tāšu zābakos".

Atrast pasākumiem dze-

ju nebūt nav viegli. Vispirms jāsaprot tematika, pasākuma būtība, kādu vēstījumu gribam dot skatītājam. Man svarīgākais vienmēr gūt emocijas un dot tās klātesošajiem. Lai pasākuma, koncerta laikā katrs mazdrusciņ gūst līdzpārdzīvojumu. Lai ir gaiša pēcgarša.

Visbiežāk izvēlos savā jaunībā iemīļoto dzejnieku - Imanta Ziedoņa, Ojāra Vācieša, Māras Zālītes - dzeju, tāpat klasiku. Protams, meklēju, lasu un izmantoju arī citu dzejnieku darbus. Domāju, noteikti arī mūsdie-

nu dzejā dzejnieki atspoguļo šā brīža vērtības. Tā tas cauri laikiem ir bijis un būs. Dzeja ir viens no brīnišķīgiem veidiem, kā runāt par notikumiem, to, kas sāp, priecē.

Dzeju lasu diezgan daudz un to daru jau no agras jaunības. Joprojām ik pa laikam no plaukta izvelku Ziedoņa vai Vācieša grāmatu kaudzītes un lasu. Ir interesanti, kā ar gadiem mainās sajūtas un skatījums, izlasot vienus un tos pašus dzejoļus. Meita mani iepazīstina ar jauno dzejnieku darbiem, ir tik aizkustinoši klausīties, kā viņa tos lasa. Un tā

ir viņas laika dzeja, kas viņu uzrunā. Piemēram, Annas Belkovskas daiļrade. Un man arī patīk! Pat ļoti! □

Lappusi sagatavojuši
SARMĪTE FELDMANE

Projektu finansē
Mediju atbalsta fonds
no Latvijas valsts
budžeta līdzekļiem

MAF
Mediju atbalsta fonds

Mediju atbalsta fonda ieguldījums no
Latvijas valsts budžeta līdzekļiem.
Par saturu atbild projekta īstenotājs
izdevniecība SIA "Cēsu Druva".